

idealkent ©

ISSN: 1307-9905 E-ISSN: 2602-2133

DOI: 10.31198/idealkent.1487189

Araştırma Makalesi / Research Article

Sayı Issue 44, Cilt Volume 16, Yıl Year 2024-2, 935 - 966

Türkiye’de Siyasal Aktörlerin Kentsel Gelişime Etkisi ve Siyasal Benliğin İnşası

Mazlum Ar¹

ORCID: 0000-0003-3937-1637

Öz

Toplumsal, kültürel ve siyasal normların korunması ve geleceğe aktarılmasında mekân önemli bir role sahiptir. Bu özelliğinden ötürü mekânsal dokuya yönelik her türlü müdahalenin planlı, organize edilmiş ve çıkar çatışmasından soyutlanarak ortaya konulması gerekmektedir. Fakat özellikle modern dönemde mekân bir tür hegemonik mücadele alanına dönüşmüştür. Sanayileşmeyle birlikte kırsal nüfusun kentlere yığılmasıyla da bu mücadele daha çok kentsel mekânlarda ortaya çıkmıştır. Böylece kentler bir yandan çağın temel yaşam alanlarına evrilirken diğer yandan siyasal aktörlerin/gücün ve sistemlerin ideolojik açıdan yeniden üretim mekânları olmuştur. Bu noktada çalışmada, Türkiye’nin kentsel mekânsal dönüşümünde siyasal aktörlerin rolleri ve bunun toplumun siyasal dinamiklerinde (politik bilinç, kimlik, katılım, eylem vb.) ortaya çıkarttığı değişim sorunsallaştırılarak incelenmiştir. Karma (mixed) araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada, amaçlı/homojen örneklem çerçevesinde yarı yapılandırılmış görüşmeye başvurulmuş katılımcıların öznel ifadeleri alınmış ve içerik analiz tekniğiyle çözümlenerek sayısallaştırılmıştır. Elde edilen nitel veriler ayrıca nicel analize tabi tutularak SPSS uygulamasıyla istatistiksel anlamlılık düzeyi ölçülmüş ve değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda, iktidar aktörleri tarafından sosyokültürel ve siyasal dinamiklerin göz ardı edilmesiyle kentsel alanlara yönelik ortaya konulan pratiklerin sosyal yapının siyasal bilinç, kimlik, katılım, eylem vb. olgularında çözümler meydana getirdiği, toplumun hegemonik yapının lehine mankurtlaştırıldığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel siyaset coğrafya, kent, kentsel jeopolitik, siyasal aktör, siyasal kimlik

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, E-posta: mazlum.ar@ahievran.edu.tr

The Impact of Political Actors in Turkey on Urban Development and Building Political Self

Mazlum Ar²

ORCID: 0000-0003-3937-1637

Abstract

The space has an important component in the preservation of social, cultural, and political norms and their transmission to the future. Due to this feature, all kinds of interventions to the spatial texture should be planned, organized, and abstracted from conflicts of interest. However, especially in the modern period, space has turned into a kind of hegemonic struggle area. With industrialization and the accumulation of rural populations in cities, this struggle has emerged mostly in urban areas. Thus, while cities have evolved into the basic living spaces of the age, they have also become the ideological reproduction areas of political actors/power and systems. At this point, the study problematizes and analyses the roles of political actors in Turkey's urban spatial transformation and the changes this has brought about in the political dynamics of society (political consciousness, identity, participation, action, etc.). In the study in which mixed research method was used, the subjective expressions of the participants were taken by applying semi-structured interviews within the framework of purposeful/homogeneous sampling and analyzed and digitized by content analysis technique. The qualitative data obtained were also subjected to quantitative analysis, and the level of statistical significance was measured and evaluated by the SPSS application. As a result of the study, it is understood that the practices put forward by the power actors for urban areas by ignoring the sociocultural and political dynamics cause dissolution in the political consciousness, identity, participation, action, etc. of the social structure, and the society is mankurtization in favour of the hegemonic structure.

Keywords: *Critical political geography, urban, urban geopolitics, political actor, political identity*

² Asst. Prof., Kırşehir Ahi Evran University, The Faculty of Arts and Sciences, Department of Geography, E-mail: mazlum.ar@ahievran.edu.tr

Giriş

Coğrafya disiplininin temel araştırma dinamiği olarak dağılıp ve ilişkisellik ilkeleri (Özgüç ve Tümertekin, 2021) insanın sosyal inşasını ve buna göre şekillenen mekânsal kozmolojinin kültürel, siyasal, fiziksel vb. çeşitliliğinin anlaşılmasını gerekli kılmaktadır. Çünkü birey ve onun kültürel dünyasını şekillendiren toplumların sosyopolitik kurgulamaları zamana ve mekâna göre sürekli olarak değişmektedir. Bundan ötürü coğrafya bilimi, sosyal olguların mekânsal üretimleri kadar bunun mekânsal sosyal dokuya etkilerini çözümlemektedir (Pain, 2003). Dönüşümün kronolojik ve korolojik bütünselliğini sistematik olarak vermenin çabası içerisinde yer almaktadır. Bu noktada politik bir varlık olarak bireyin medenileşmesinde, medeniyet ve kültür oluşturmada en önemli coğrafi birim kent ve kentleşme olgusudur. Kentleşme, heterotopik özellikleriyle (Stavrides, 2006) geçmişten günümüze değin farklı coğrafyalarda, yine farklı dinamiklere göre tüm medeniyetlerin mekânsal üretim ve yaşam alanı (*Modus Vivendi*) olmuştur. Özellikle sanayi devrimiyle ortaya çıkan üretim tarzının değişimi ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle de geleneksel dönemin sosyo-mekânsal dokusundan ayrılmıştır. Ayrıca kırsal nüfusun göçü ile evrilen kentler modern döneme geçişin öncül coğrafi birimi olarak kabul görmüştür (Yücel, 1960; Koçak Turhanoglu, 2017). Demografik dönüşüm neticesinde kentlerde ortaya çıkan sorunlar ise sosyolojiden felsefeye, iktisattan mimariye, tarihten arkeoloji ve antropolojiye birçok disiplinin inceleme alanı içerisinde yer almıştır. Fakat diğer disiplinlerin aksine [beşerî] coğrafya bilimi sistematik ve bütüncül paradigmatik özellikleriyle insan ve mekân temelli ilişkiselliği ortaya koyarak bu sorunları çok boyutlu olarak ele almıştır. Bu noktada coğrafya, disiplinler dönüşüm neticesinde beliren hâkim bilimsel inceleme metodolojisiyle diyakritik ya da paralel olacak şekilde kent çalışmalarının analitik çerçevesini belirlemiştir.

Klasik dönem idiografik araştırmalardan modernitenin kantitatif modeline ve postmodern sürecin eleştirel araştırma dinamiğine kadar coğrafyada kent araştırmalarının merceği sürekli olarak değişim göstermiştir. Coğrafyanın politikaya dönüşü olarak da ayrıca tarif edilebilecek güncel eleştirel kent araştırmalarında ise coğrafyacılar (Martin, 2001, s. 190) siyaset (aktör) ve siyasal (mekân) arasındaki karşılıklı inşanın arkeolojisini deşifre etmeye çalışmaktadır. İktidar yapılarının bilgi, pratik uygulamalar, söylem ve temsil vasıtasıyla sosyokültürel, ekonomik açılarla coğrafi ya-

zımı nasıl gerçekleştirdiği incelenmektedir. Bu mekânsal yazımdan hareketle politik karar mekanizmalarını yeniden nasıl kurguladığını ortaya çıkartmaktadır. Bilginin bir türü olarak söylemden söylem dışına kayarak peyzajın ve üretimin iktidar ilişkilerini açığa çıkartmaktadır (Ar, 2020). Genel anlamda [beşerî] coğrafya, özel bağlamda şehir coğrafyası araştırmalarındaki politik dönüş özellikle eleştirel siyasi coğrafya çalışmalarında daha da yoğunluk kazanmıştır. Eleştirel siyasi coğrafya, kentsel mekanlarda kurulu bulunan sosyal yaşamın nasıl yapılandırıldığını çözümlemektedir. Böylece şehir coğrafyasında gömülü bulunan siyasi ideolojinin pratiklerini ortaya koymaya çalışmaktadır (Boano, 2016). Postyapısal ve postkolonyal teoriden yararlanarak klasik siyasi coğrafyanın kentleri devlet gücü ve bölgesel kontrolün geleneksel jeopolitik odak noktaları olarak görme anlayışına karşı çıkmaktadır (Graham, 2004; Fregonese, 2009; Sidaway, 2009). Daha ziyade siyasal aktörlerin kentsel mekanlardaki sosyokültürel ve ekonomik rasyonelleştirmelerini anlamaya ve yapıbozuma uğratmaya çalışmaktadır (Dalby, 1994). Kentsel jeopolitik olarak ayrıca kavramsallaşan eleştirel siyasal coğrafyada kent araştırmaları temelde iki ana bağlam üzerinden incelemelerde bulunmaktadır: Birincisi; kentsel alanların militarizasyonu, gözetim, güvenlik (Graham, 2004) ve asimetrik dikey kent mücadeleleri (Weizman, 2012). İkincisi, şehir coğrafyası ve siyasi planlama arasında gelişen uygulamaların karşılıklı ilişkisi (Hepburn, 2004; Bollens, 2012). Bu genel çerçevede kentsel (jeopolitik) siyasi coğrafyanın inceleme alanında şu araştırma olguları yer almıştır: gelişen küreselleşme, neoliberalizm, etno-nasyonalizm ve göç sürecinde kentsel alanlarda ortaya çıkan sosyopolitik sorunlar, siyasal aktörlerin kent mekanlarına yönelik uygulamaları, toplumsal yapıda ortaya çıkan değişimler (toponimi, bellek, kimlik, kültür, sınıfsal çözülme vb.), çatışmalar ve eşitsiz gelişim (Fregonese, 2012, s. 298).

Kentleşmenin tarihsel gelişim sürecinde siyasal yapının rolü ve bunun sosyal oluşumlar üzerindeki etkileri metropolitenleşme dönemi olarak kapitalizmin ileri aşamasında daha da belirleyici olmuştur. Türkiye’de ise kademeli olarak 1923-1950 arası “*Ulus Devletinin Topraksallaşması ve Kentleşmesi*”, 1950-1980 arası “*Emeğin Şehirleşmesi*” (Şengül, 2009), 1980-2000 arası “*Neoliberal Kentleşme*” ve 2000 sonrası “*Kentsel Dönüşüm*” süreci (Tuğaç, 2021) olarak dört dönemde gelişimini tamamlayan bu süreç bir yandan kentleşme sistemini, diğer yandan kentsel mekânsal dokuyu ve kent nüfusunun sosyokültürel yapısını ve ilişkilerini yeniden biçimlendirmiştir. Özellikle 1980 sonrasında kırsal alanlardan kentlere yaşanan göçler ile

kentleşme oranı kırsal nüfusu aşmıştır. 2000 yılında ise kentsel nüfus %64,9 oranla (TÜİK, 2024) kırsal nüfusun iki katını geçmiştir. Bu durum nüfusun dağılımı, ekonomik üretimin, dağıtımın ve değişimin düzenlenmesi, toplumsal ve kültürel yaşamın yapılandırılması noktasında kentlerin siyasal aktörlerin ekonomik, kültürel ve toplumsal politika uygulama mekanlarına dönüşmesine neden olmuştur. Bu noktada siyasal aktörler kentleri modernleşme adı altında ortaya koydukları neoliberal politikaların uygulama alanı ve bu doğrultuda sürekli büyüme hedefinin gerektirdiği finansman ihtiyacını karşılayacak yapılaşma (inşaat) mekanları olarak görmüştür. Siyasi ve ekonomik sermayenin yoğunlaştığı Ankara Çukurambar (Akçaoğlu, 2018) ve İstanbul’un Üsküdar ilçesi sınırlarında yer alan Fikirtepe’de ortaya konulan kentsel rant/sömürü pratikleri (Köseoğlu & Sönmez, 2022) vb. örnekler de bu neoliberal politikaların kentsel mekâna yönelik pratikleri arasında yer almıştır. Bu bağlamda Türkiye’de iktidar uygulamaları bir yandan kentsel dokuyu değiştirirken, diğer yandan kentli nüfusun sosyokültürel ve siyasal dinamiklerinde önemli dönüşümlere neden olmuştur. Türkiye coğrafya disiplininde ise kentsel değişimin bu sosyal süreçlerini ortaya koyan eleştirel kent analizleri daha ziyade 2000 sonrası süreçte yoğunluk kazanmıştır (Özgüç ve Mitchell, 2000; Şahin, 2000; Yıldız ve Bayram, 2008; Arı ve Hurley, 2010; Karakaş, 2013; Temurçin ve Keçeli, 2016; Turut ve Özgür, 2018; Toprak, 2022; Dinç, 2023). Fakat gelişen bu literatür siyasal coğrafyanın kentsel jeopolitik incelemelerine dayalı bir araştırma çerçevesine sahip olmamıştır. Bu noktada bu makalede, eleştirel siyasal coğrafya kapsamında kent araştırmalarını sürdüren kent jeopolitiği temellendirilerek Türkiye’de siyasal aktörlerin kentsel gelişime etkisi analiz edilecektir. Bu kapsamda çalışmada, ideolojik siyasal öznelerin kentsel gelişime yönelik pratiklerinin nasıl gerçekleştiği ve bunun bir sonucu olarak bireylerin siyasal dinamiklerinde (kimlik, katılım vb.) ne tür bir değişimin meydana geldiği sorularına yanıt aranacaktır. Böylece araştırma bir yandan kent analizlerine dair betimsel yönelimi aşarak eleştirel sorgulamanın bağlamını genişletmektedir. Diğer yandan siyasal coğrafyanın tarihsel, apolitik ve genelleyici jeopolitik temellerde konu edinilen ve var olan yapıları meşrulaştıran klasik dönem sorgulamalarından ziyade siyasalın mekânsal dokuya yönelik uygulamalarını sorgulayarak eleştirel coğrafi analize katkı sağlamaktadır.

Kuramsal Çerçeve

Kentsel jeopolitik

Eleştirel kentsel coğrafya yaklaşımı; kenti anlama arayışı ile bağlam ve olumsuzluğun, zaman ve mekân özgüllüklerinin, kültür ve ekonominin di-yalektiği etrafında bir ayağını teoride, diğerini pratikte tutma kaygısı taşıyan kent coğrafyacıları tarafından çeşitli şekillerde incelenen sosyo-mekânsal bağlamlar, uygulamalar, yaşam tarzları vb. ile karakterize edilmektedir (Berry, 2001). Kimlik, farklılık, çeşitlilik, yaşam tarzı vb. kavramların sürdürülebilir kentlere ilişkin çeşitli politika analizlerinin temelini de oluşturan eleştirel kentsel coğrafya (bkz. Imrie, 1996), iktidar/güç aktörleri ve ekonomik, kültürel ve toplumsal etkileşimin ana hatlarını yansıtan jeopolitik birimler olduğundan siyasi coğrafya ile ayrıca kesişmektedir.

Eleştirel siyasal coğrafya, eleştirel kentsel coğrafyanın da teorik bağlamını oluşturan postyapısalcı temellerden hareketle kültürel dönüşün yönlendirdiği yeni, kritik bir jeopolitik biçimi olarak 1980'lerin sonlarında ve 1990'ların başında ortaya çıkmıştır. Klasik dönem siyasal coğrafyanın kültürel deterministik kurulumunu reddetmekte ve coğrafyanın küresel karar verme sürecinde pasif bir ortam olarak algılanmasına karşı çıkmaktadır (Toal ve Agnew, 1992; Agnew, 2003; Doods, 2007). Siyaset ve mekân arasındaki ilişkiden etkilenen her türlü beşerî ve sosyal olgunun farklı açı-larla (Antroposen, feminist, popüler, pratik, formel, oryantalist jeopolitik vb.) (Toal ve Agnew, 1992; Agnew, 2003; Ar, 2020; Ar, 2023b) incelendiği eleştirel siyasal coğrafyada kent araştırmaları temel inceleme alanı olarak önemli bir yer edinmiştir. Eleştirel siyasal coğrafya kapsamında “*kentsel jeopolitik*” olarak kavramsallaşan araştırmalar, kapitalizm ve sömürgecilik gibi küresel fenomenlerdeki köklü eşitsizliklere odaklanan, bir dizi farklı faktörün müdahale edebileceği ve evrenselleşmeyen baskıların belirli çap-raz noktalarını yaratabileceği kentleri analiz etmektedir (Challand & Bottici, 2021, s. 6). Kentlerde iktidar ilişkilerinin gündelik karmaşık uygulamaları ve bunların küresel, ulusal ve bölgesel siyasi şiddet ve mekânsal kontrol ölçekleriyle bağlantılarını ortaya çıkarmaktadır. Göç, konut, sınıfsal ayrışma, mekânsal sömürü, yoksullaştırma, eşitsiz kentsel gelişim, kentsel toponimi ve siyaset, ekonomik ve çevresel sorunlar gibi kentsel egemenlik ve çatışma alanlarına dikkat çekmektedir (Barber, 2017). Kent-sel mekanlardaki altyapı, hareketlilik, erişilebilirlik ve etnik, ırk, cinsiyet ve sınıf çatışmaları gibi kimlik sorunlarının arkeolojisini deşifre etmeye çalışmaktadır (Rokem, 2016). Daha genel bağlamda siyasi coğrafyacılar

kent ve egemenlik mücadelesi, idari ve resmi aktörlerle gündelik yaşam pratikleri arasındaki ilişki ve şiddetin coğrafyası ile barış arasındaki üç temel ilişkiye odaklanarak kentsel coğrafi çerçevenin açıklanmasında rol oynayan bağlamlara odaklanmaktadır. Böylece disiplinlerarası bir açıyla kent planlama sistemi, iktidar yapıları arasındaki rekabet ve çatışma, mekânsal ideolojik inşa ve bunun kültür, kimlik ve coğrafi bellek gibi toplumsal dinamiklere etkisi incelenmektedir. Ayrıca kent nüfusuna yönelik biyopolitik pratikler, formel ve pratik siyasal aktörlerin politik ekolojik uygulamaları, sosyal ve siyasal aktörler arasındaki güç ilişkileri gibi kentin dokusuyla şekillenen olguları ve mekânsal inşasına yönelik uygulamaları analiz etmektedir. Dolayısıyla kentsel jeopolitik aynı zamanda bireylerin siyasal, kültürel edinimleri ve kimlik kurulumlarını kentlerin coğrafi inşası ve bu semiyolojiye yönelik iktidar uygulamaları araçsallığında ele almaktadır. Çünkü bireysel ve toplumsal eylemler mekânda ortaya çıktığından kimliklerin ve siyasal olguların da mekânsal bir boyutu olduğu söylenebilir (Häkli & Paasi, 2003).

Siyasal kimlikler ve siyasal olgular ideolojik olarak üretilen mekânın mücadele alanında önemli bir bileşen olarak yer almaktadır. Keza mekânsal kimlik söylemlerinin, üretimlerinin ve temsillerinin nasıl oluşturulduğu ve sosyal grupların temsil edildiği anlatılara kimin “olay örgüsünün” hâkim olduğu ve “biz” fikirlerinin yaratıldığı üzerine düşünmek önem arz edecektir. Burada söz konusu olan, mekânsal ölçeklerde meydana gelen sosyal güç ilişkileriyle bağlantılı olan siyasal kimlik temsillerinin ve siyasal olgulara yönelik müdahalelerin sosyal kontrole nasıl ilişkili olduğudur (Paasi, 1999). Bu anlamda ideoloji, sosyo-mekânsal yaşamda anlamlar, işaretler ve değerler üretme sürecine işaret eder (Paasi, 1995). İdeoloji ile mekânsal kimlik söylemleri ve dolayısıyla bu söylemlerin somutlaştığı toplumsal pratikler arasındaki bağlantı, bu söylemlerin toplumsal bütünleşme ve kontrolün önemli araçları olduğu gerçeğine dayanır. Dolayısıyla yalnızca bir dizi fikir ya da inanç sistemi olarak değil, modern toplumlarda işleyen kurumsal düzenlemelerde kendini gösteren karmaşık toplumsal pratikler ve ritüeller bütünü olarak ideolojik aktörlerin mekânsal pratikleri (Häkli & Paasi, 2003) siyasal kimliklerin şekillenmesinde etkin bir konumda yer almaktadır. Bu noktada siyasal coğrafyacılar kentsel jeopolitik araştırmalarında kimlik politikalarının kentsel niteliklerini (yani kimliğin kentsel alanlarda nasıl mekansallaştırdığı ve bu kentsel alanlara yönelik iktidar müdahalelerinin kimlik edinimlerini nasıl

değiştirdiğini) analiz ederek (Gallaher, 2009) kimliklerin mekânsal ilişkiler çerçevesinde ve bu ilişkiler aracılığıyla nasıl inşa olduğunu iktidar uygulamaları merceğinde ortaya koymaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada karma (*mixed*) yöntem kullanılmıştır. Araştırmacının analiz seçeneklerini kısıtlamaktan ziyade değerlendirme aşamasında çoklu yaklaşımlar kullanmasına olanak tanıyan karma yöntem, nitel ve nicel yöntemler arasında köprü vazifesi görerek verilerin aynı anda fakat bağımsız olarak kullanılması (üçgenleme), bir yöntemden elde edilen bulguların analiz edilmesinde diğer yöntemin sonuçlarından faydalanılması (tamamlayıcılık) özellikleriyle (Greene vd., 1989) bütüncül bir yaklaşım sağlar. Böylece salt sayısal veriye dayanan nicel yöntemin derinlemesine yorumlama yapma ve nitel yöntemin küçük bir örneklemden genellemeye gitmedeki kısıtlılığı aşılmış olur. Bundan ötürü sadece bir yöntemin kullanılmasıyla elde edilecek verinin yetersiz olacağı ve bunun araştırma bulgularının kapsamını daraltacağı gerçekliğinden hareketle katılımcıların nitel ifadeleri sayısallaştırılarak frekans dağılımları ortaya çıkartılmış ve değişkenlerin anlamlılık test düzeyini ölçmek amacıyla (Ayçin ve diğerleri, 2021) Ki-kare nicel analiz tekniğinden faydalanılarak nitel veriler incelenmiştir.

Araştırmanın örneklem grubu

Araştırmanın cevabını aradığı sorularla bağlantılı amaçlara doğrudan dayanan ve hem nitel hem de nicel yöntemlerde tercih edilen (Teddle & Yu, 2007) amaçlı örneklem çalışmada kullanılmıştır. Ayrıca amaçlı örneklem kapsamında çeşitliliği minimize ederek derinlemesine odaklanmaya olanak tanımak amacıyla benzeşik (homojen) örneklem (Strauss & Corbin, 1998) temellendirilmiştir. Bu doğrultuda Türkiye'deki kentsel değişim ve dönüşümün siyasal yansımalarını analiz etmek amacıyla 1970-1980 yılları arasında doğan akademisyenler araştırmanın amaçlı-homojen örneklem grubu olarak tercih edilmiştir. Bu tür bir örneklem grubunun tercih edilme gerekçesi, Türkiye'de 2000 yılı sonrasında değişen kentleşme sürecini 2000 öncesi dönemle kıyaslayabilecek fenomenolojik bir edime sahip katılımcıların olmalarıdır. Ayrıca bu evrilmenin ortaya çıkarttığı dinamikleri akademik mercekte daha özgün bir şekilde yorumlama kabiliyetine haiz olunmasıdır. Bu kapsamda çalışmanın örneklem

çerçevesi olarak 10 katılımcı belirlenmiştir. Temel gerekçe ise nitel araştırmalarda katılımcı sayısından ziyade veri doygunluğunun belirleyici faktör olmasıdır (Saldana, 2022, s. 17). İlgili bağlamda veri doygunluğunu sağlayan katılımcılar K1, K2, K3 vb. kısaltmalar ve cinsiyet değişkenine (Kadın-K, Erkek-E) göre kodlanarak araştırmada (K1-K, K2-E, K3-K vb.) değerlendirilmiştir. Ayrıca araştırmanın bulgular kısmının analiz edilmesi amacıyla sadece cinsiyet değişkeninin tercih edilmesinin temel gerekçeleri; (a) katılımcıların siyasal kimliğini (milliyetçi, sosyalist, İslamcı vb.) vermek istememesi ve (b) katılımcıların etnik ve dinsel/mezhepsel kimlik tanımlamalarının çalışmada beklenen farklılığı yansıtacak bir çeşitliliğe sahip olmamasıdır.

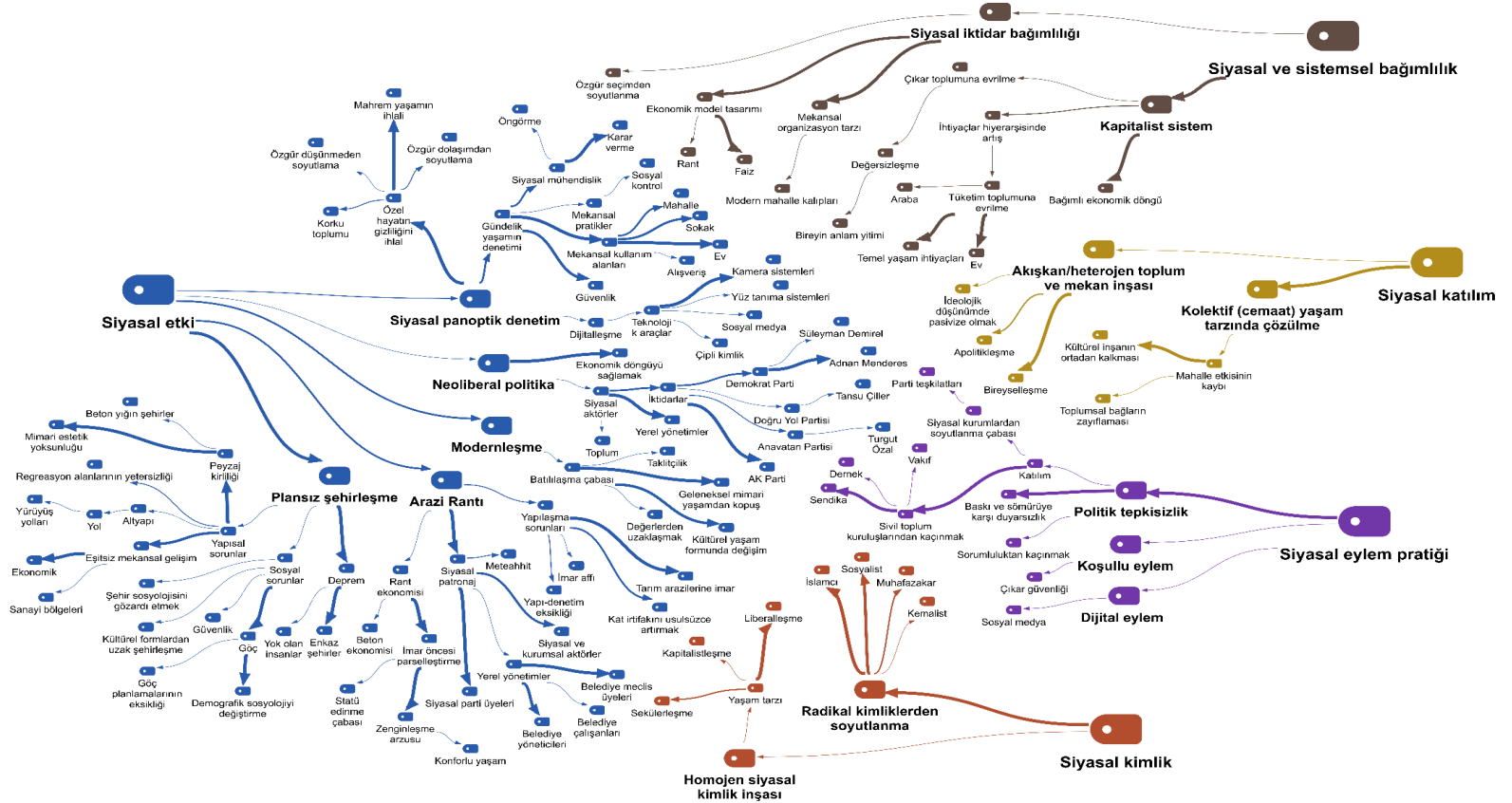
Verilerin toplanması ve analizi

Araştırmanın amacına uygun olarak katılımcıların görüşlerini elde etmek amacıyla çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu kapsamda gerekli etik kurul izni alındıktan sonra her bir katılımcıyla ön bir görüşme yapılmış, görüşmenin yapılacağı gün ve saat belirlenmiş, bilgi onam formu imzalatılmış ve ortalama iki saat sürecek 10 soruluk görüşme süreci hakkında bilgilendirmede bulunulmuştur. Bu doğrultuda, çalışmanın K1 (Kadın), K2 (erkek), K3 (kadın), K4 (erkek), K5 (kadın), K6 (erkek), K7 (kadın), K8 (Kadın), K9 (erkek) ve K10 (erkek) örneklem grubuyla 01.08.2023-26.09.2023 tarihleri arasında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. *Sonda sorularla* ayrıca desteklenen görüşmelerde katılımcılardan gerekli izinler alınarak mülakatlar ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Görüşme sonrasında her bir katılımcı için mülakat kayıtları yazıya dökülerek görüşme formları numaralandırılmış, sahadan elde edilen notlar sistematize edilmiş ve böylece 73 sayfalık veri seti elde edilmiştir. Araştırmanın veri analiz süreci ise üç aşamada tamamlanmıştır. *Birinci aşamada* her bir katılımcıdan elde edilen veriler ayıklanmış, çalışmanın amacı ve problemi göz önüne alınarak ön okumaları gerçekleştirilmiştir. *İkinci aşamada* veriler içerik analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Bu noktada içerik analiz tekniğine uygun olarak veriler sadece kavram, sözcük öbeği ya da cümle sınırlılığıyla kodlanabildiği gibi tümü bir arada kullanılarak da kodlama işlemi gerçekleştirilebilmektedir. Çalışmada içerik kodlaması hem kavram hem de sözcük öbeği ve cümle yapılarındaki anlamsal derinlik göz önüne alınarak veriler öncelikle açık kodlama tekniği ile daha sonra eksensel ve son aşamada seçici kodlama tekniği ile kodlanarak kod-

alt kod sistematığı oluşturulmuştur. Üçüncü aşamada, verilerin analiz araçları belirlenmiştir. Bu kapsamda görselleştirme, temalaştırma, senkronize düzeltme, ilişkisel yorumlama, nitel veriyi nicelleştirmeye olanak tanıdığından (Ar, 2023a) Maxqda 2024 yazılım programı kullanılmıştır. Ayrıca bu programdan elde edilen frekans verilerinin nicelleştirilmesi ve Ki-kare analizinin gerçekleştirilmesi amacıyla SPSS programına başvurulmuştur.

Analiz ve Bulgular

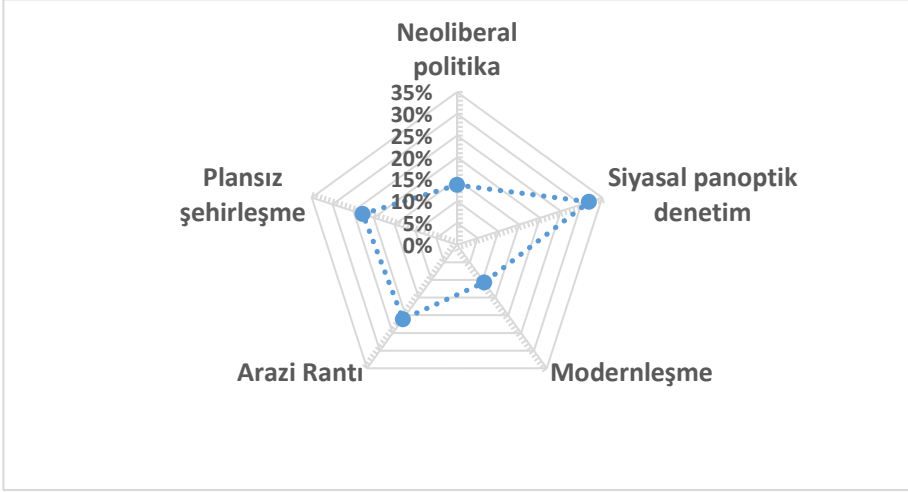
Türkiye’de siyasal aktörlerin kentsel gelişime ilişkin pratikleri ve bu doğrultuda bireylerin siyasal edinimlerinde (kimlik, katılım, eylem vb.) meydana gelen değişimleri analiz etmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme tekniği aracılığıyla katılımcılardan (n=10) elde edilen veri seti içerik analiziyle incelenmiştir. Bu kapsamda araştırmanın problemi ve amacına uygun olarak çalışmanın kurgusu iki boyut üzerinden tasarlanmıştır. Siyasal aktörlerin kentsel dokuya yönelik uygulamaları ve bu uygulamaların altında yatan ideolojik, politik ve ekonomik bağıntıları birinci boyutta ele alınırken, ikinci boyutta birinci boyut ile bağlantılı olarak kentleşme-deki gelişimin ve mekânsal dokuda meydana gelen değişimin bireylerin siyasal edinimlerine etkileri değerlendirilmiştir. Çalışmada verilerin analiz edilmesiyle tanımlanan kavramlar içerik analizinin kod-alt kod sistematığına uygun olarak oluşturulmuştur. Katılımcıların öznel değişkenlerine göre verilerin ayrıca analiz edildiği çalışmada toplam 3934 frekans sayısı elde edilmiştir. Araştırmanın bütünsel kavram ağını gösteren Şekil 1 incelendiğinde ise şu sonuçlar ortaya çıkmıştır: Verilerin çözümlenmesiyle 5 ana kategori (*siyasal etki, siyasal kimlik, siyasal katılım, siyasal eylem pratiği, siyasal ve sistemsel bağımlılık*) 14 alt kategori (*plansız şehirleşme, arazi rantı, modernleşme, neoliberal politika, siyasal panoptik denetim, homojen siyasal kimlik inşası, radikal kimliklerden soyutlanma, akışkan/heterojen toplum ve mekan inşası, kolektif yaşam tarzında çözülme, dijital eylem, koşullu eylem, politik tepkisizlik, siyasal iktidar bağımlılığı, kapitalist sistem*) ve 147 kavram tespit edilmiştir. Analizler neticesinde siyasal pratikler ve kentsel dokuda meydana gelen değişim ile bireylerin siyasal dinamikleri arasında anlamlı bir bağıntının olduğu belirlenmiştir.

Şekil 1: Ana kategori, alt kategori ve ilişkili kavramları gösteren kod-alt kod ağı

Siyasal aktörlerin kentsel gelişim pratiklerine yönelik bulgular

Ana kategorilere ilişkin frekans yoğunluğunu gösteren Şekil 2 incelen-

Şekil 2: Katılımcıların ana kategoriler itibarıyla ortaya koydukları görüşlerin oransal dağılımı

diğinde katılımcıların siyasal aktörlerin pratiklerine yönelik ifadelerinin en fazla *siyasal panoptik denetim* (%31,80) temel kategorisinde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Bununla birlikte %22,70 frekans oranıyla *plansız şehirleşme* ana kategorisi ikinci sırada yer alırken, onu üçüncü sırada %21,10 frekans oranıyla *arazi rantı* ana kategorisi takip etmiştir. *Neoliberal politikalar* temel kategorisininin %13,70 frekans oranıyla dördüncü sırada yer aldığı kavramsal dağılımda, *modernleşme* ana kategorisi %10,70 frekans yoğunluğu ile son sırada yer almıştır. Bu noktada Türkiye'nin kentsel gelişim pratiğine yönelik siyasal aktörlerin rollerini katılımcı ifadeleri ayrıca özetlemektedir:

Siyasal aktörler Türkiye'de bu neoliberal politikalarla şehirselleşmeye geçişe etki ettiler. Menderes'le başlayan süreç sonra Özal'la devam etti ve asıl neoliberal politikaların aktörü Özal'dır. Çünkü her köşe başında milyoner yapacağız. Her yeri küçük Amerika yapacağız falan mantığıyla gerçekleştirildi bu politikalar. (K8-K)

Maalesef ülkemizdeki en önemli sorunların başında şehirleşmenin ve mekânsal üretimin doğrudan ranta dayalı olarak ilerlemesi olarak karşımıza çıkıyor. Özellikle arsa ve daire rantının yüksek olması Türkiye'de şehirleşmenin ve mekânsal üretimin kapitalist bilince kurban edilmesine neden olmuştur. (K9-E)

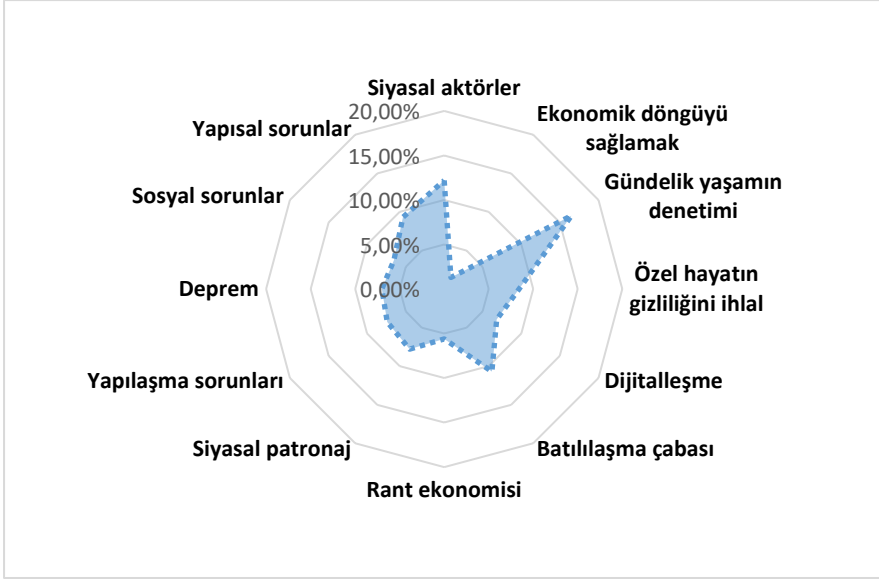
Tablo 1: Ana kategoriler ile cinsiyet arasındaki bağıntının Ki-kare analizi

Ana Kategori	Kadın (f; %)	Erkek (f; %)	Toplam (f; %)
Neoliberal politika	129 46,4%	149 53,6%	278 100%
Siyasal pa-noptik de-netim	280 43,4%	365 56,6%	645 100%
Modern-leşme	91 41,7%	127 58,3%	218 100%
Arazi Rantı	169 39,5%	259 60,5%	428 100%
Plansız şe-hirleşme	229 49,6%	233 50,4%	462 100%
Toplam	898 44,20%	1133 55,8%	2031 100%

Chi-Square (χ^2) = 10,495^a; df = 4; P < 0,033

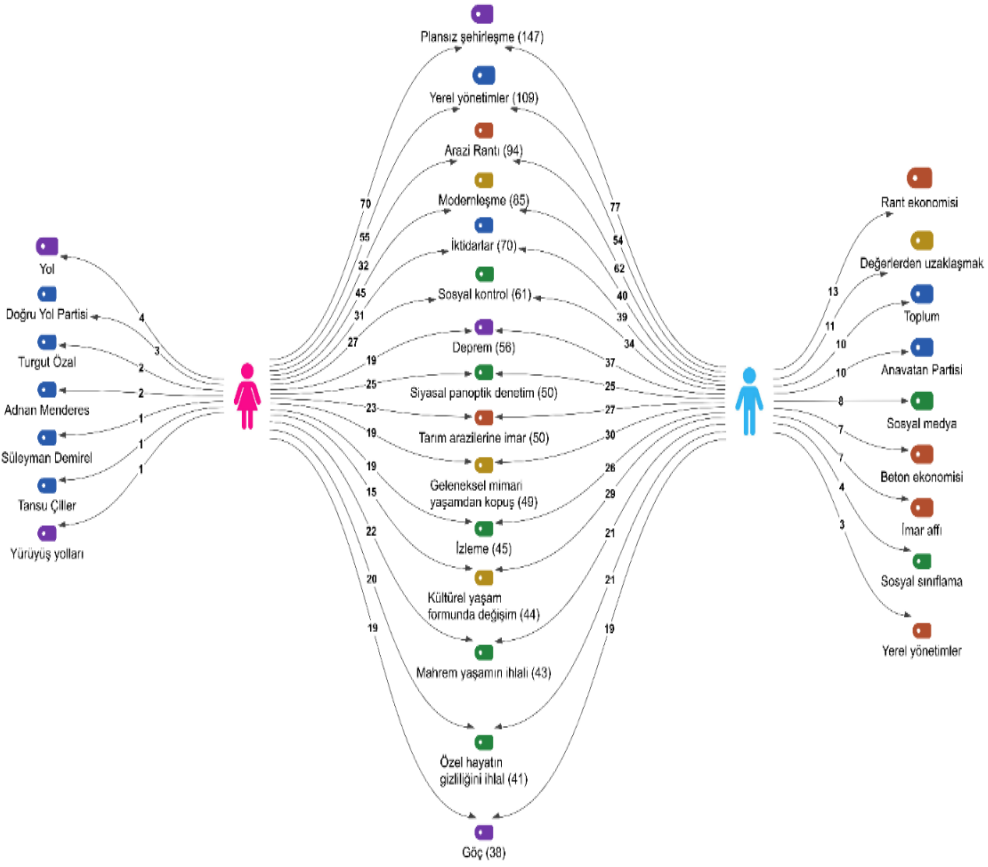
Siyasal aktörlerin uygulamalarına ilişkin ortaya çıkan ana kategoriler ile cinsiyet arasındaki bağıntının ne derecede anlamlı olduğunu belirlemek amacıyla Ki-kare analiz testi uygulanmıştır (Tablo 1). Bu noktada sayısallaştırılan verilerin Ki-kare sonuçlarından hareketle erkek katılımcıların tüm ana kategoriler itibarıyla siyasal aktör uygulamalarına dair tematik konularda daha fazla ifade ortaya koydukları belirlenmiştir. Ayrıca erkek katılımcıların en fazla *arazi rantı* (%60,5), en az ise *plansız şehirleşme* (%50,4) ana kategorilerinde görüş ve düşüncelere sahip oldukları saptanmıştır. Bununla birlikte kadın katılımcılar erkek katılımcıların en az ifadeye sahip oldukları *plansız şehirleşme* (%49,6) temel kategorisinde görüş beyan ettikleri, yine erkek katılımcıların en fazla ifade yoğunluğuna sahip oldukları *arazi rantı* (%39,5) temel kategorisinde en az ifade vurgusuna sahip oldukları anlaşılmıştır. Ki-kare analiz sonucuna göre -frekans dağılımı noktasında- ana kategoriler ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir bağıntının (χ^2)=10,495^a; df=4; P < 0,033) olduğu ifade edilebilir. Fakat bu anlamlı bağıntının cinsiyet değişkenine göre ters bir orantıya sahip olduğu belirtilebilir. Bu bağlamda, erkek katılımcıların yüksek anlamlılık düzeyine sahip olduğu ana kategorilerde kadın katılımcıların düşük anlamlılık düzeyine sahip olduğu fakat erkek katılımcıların düşük

anlamlılık düzeyine sahip olduğu temel kategorilerde ise kadın katılımcıların daha fazla anlamlılık düzeyine sahip olduğu anlaşılmıştır.

Şekil 3: Alt kategoriler itibarıyla katılımcıların kullandığı kavramların oransal dağılımı

Katılımcıların alt kategoriler bağlamında ortaya koydukları ifadelerin frekans oranını gösteren Şekil 3 analiz edildiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmıştır: Ana kategoriler dağılımında (Şekil 2) en yüksek frekans yüzdesine sahip olan *siyasal panoptik denetim* ana kategorisi altında yer alan *gündelik yaşamın denetimi* kavramının alt kategoriler dağılımında %16,50 frekans oranıyla ilk sırada yer aldığı belirlenmiştir. *Gündelik yaşamın denetimi* alt kategorisini sırasıyla *neoliberal politikalar* temel kategorisi altında yer alan *siyasal aktörler* (%12,20) ve *modernleşme* ana kategorisinde yer alan *batılma çabası* (%10,70) alt kategorileri takip etmiştir. Buna karşın, ana kategoriler dağılımında (Şekil 2) sırasıyla en fazla frekans oranına sahip olan *plansız şehirleşme* ve *arazi rantı* temel kategorileri altında yer alan *rant ekonomisi* (%5,60) ve *sosyal sorunlar* (%6,50) alt kategorileri sondan ikinci ve üçüncü sırada yer alırken, *neoliberal politikalar* temel kategorisinde yer alan *ekonomik döngüyü sağlamak* alt kategorisi %1,50 frekans oranıyla son sırada yer almıştır. Katılımcı ifadelerinden çıkan diğer bir sonuç siyasal uygulamaların *deprem*, *yapılaşma sorunları*, *siyasal patronaj* ve *yapısal sorunlar* alt kategorileri üzerinde tanımlanmış olmasıdır (Şekil 3).

Şekil 4: Cinsiyet değişkenine göre en sık ve en az ortak vurgulanan kavramları gösteren iki vaka modeli

Cinsiyet değişkenine göre katılımcıların (n=5 kadın ve n=5 erkek) hangi ana kategoride daha fazla kavram vurgusuna sahip olduğunu, bu kavramlardan hangilerinin ortak vurgu sıklığı gösterdiğini ve hangi kavramların birlikte vurgulanmadığını gösteren iki vaka modeli Şekil 4’te gösterilmiştir. Bu noktada en sık ortak kullanılan 15 kavram cinsiyet değişkenine göre analiz edildiğinde *siyasal panoptik denetim* ana kategorisinin 5 ortak kavram (*sosyal kontrol*, *siyasal panoptik denetim*, *izleme*, *mahrem yaşamın ihlali*, *özel hayatın gizliliğini ihlal*) vurgusuyla ilk sırada yer aldığı belirlenmiştir. Eşit kavram vurgusuyla *modernleşme* (*kültürel yaşam formunda değişim*, *geleneksel mimari yaşamdan kopuş*, *modernleşme*) ve *plansız şehirleşme* (*göç*, *deprem*, *plansız şehirleşme*) temel kategorilerinin ikinci sırada yer aldığı

ve son olarak *neoliberal politika (yerel yönetimler, iktidarlar)* ve *arazi rantı (tarım arazilerine imar, arazi rantı)* ana kategorilerinin de yine iki eşit kavram vurgusuyla en sonda yer aldığı belirlenmiştir. Hem kadın hem de erkek değişkenine göre en yüksek ifade frekansına sahip ilk beş kavram *plansız şehirleşme* (147), *yerel yönetimler* (109), *arazi rantı* (94), *modernleşme* (85) ve *iktidarlar* (70) kavramları olurken; en az ifade vurgusuna sahip 5 kavram ise sırasıyla *göç* (38), *özel hayatın gizliliğini ihlal* (41), *mahrem yaşamın ihlali* (43), *kültürel yaşam formunda değişim* (44) ve *izleme* (45) kavramları olmuştur. Değişken bazında en dengeli ortak kavram vurgusu ise sırasıyla *siyasal panoptik denetim* ana kategorisi (kadın değişkeni 25, erkek değişkeni 25), *plansız şehirleşme* temel kategorisi altında yer alan *göç* (kadın değişkeni 19, erkek değişkeni 19), *siyasal panoptik denetim* ana kategorisinde yer alan *özel hayatın gizliliğini ihlal* (kadın değişkeni 20, erkek değişkeni 21) ve *mahrem yaşamın ihlali* (kadın değişkeni 210, erkek değişkeni 22) kavramları olmuştur. Son olarak cinsiyet değişkenine göre en az 16 ortak kavram kullanımı ise şu şekilde gerçekleşmiştir: Kadın değişkeni tarafından vurgulanan *yürüyüş yolları*, *Tansu Çiller*, *Süleyman Demirel*, *Adnan Menderes*, *Turgut Özal*, *Doğru Yol Partisi* ve *yol* kavramları erkek değişkeni tarafından hiçbir şekilde vurgulanmamışken, erkek katılımcılar tarafından vurgulanan *yerel yönetimler*, *sosyal sınıflama*, *imar affı*, *beton ekonomisi*, *sosyal medya*, *Anavatan Partisi*, *toplum*, *değerlerden uzaklaşma* ve *rant ekonomisi* kavramları ise kadın değişkeni tarafından hiçbir surette belirtilmemiştir. Bu noktada bazı kavramların cinsiyet değişkenine göre ifade edilmemiş olması her ne kadar araştırmanın örneklem grubu tarafından belirtmek istenen temel bir değişken olmasa bile ideolojik ve siyasal yönelim ile bağıntılı olduğu ifade edilebilir.

Kentsel gelişimin siyasal boyuta etkisine ilişkin bulgular

Katılımcıların kentsel coğrafi dokuda meydana gelen/getirilen değişimin siyasal boyuta etkisine yönelik ifadelerinden elde edilen kavramlar aynı zamanda mekânsal müdahalenin sosyopolitik yapıda meydana getirdiği dönüşümü ve bunun kültürel coğrafi inşaya etkisi hakkında önemli bir perspektif ortaya koymaktadır. Bu noktada katılımcıların (n=10) siyasal boyuta ilişkin bağıntılarının Ki-kare analizi Tablo 2’de belirtilmiştir.

Tablo 2: Alt kategoriler ile cinsiyet değişkeni arasındaki bağıntının Ki-kare analizi

Ana Kategori	Alt Kategori/Cinsiyet	Kadın (f; %)	Erkek (f; %)	Toplam (f; %)
Siyasal kimlik	Homojen siyasal kimlik inşası	131 54,8%	108 45,2%	239 100%
	Radikal kimliklerden soyutlanma	40 33,1%	81 66,9%	121 100%
Siyasal katılım	Akışkan/heterojen toplum ve mekân inşası	136 48,4%	145 51,6%	281 100%
	Kolektif (cemaat) yaşam tarzında çözülme	125 57,9%	91 42,1%	216 100%
Siyasal eylem pratiği	Dijital eylem	7 100%	0 0,0%	7 100%
	Koşullu eylem	10 43,5%	13 56,5%	23 100%
	Politik tepkisizlik	97 41,3%	138 58,7%	235 100%
Siyasal ve sistemsel bağımlılık	Siyasal iktidar bağımlılığı	127 48,8%	133 51,2%	260 100%
	Kapitalist sistem	161 45,7%	191 54,3%	352 100%
Toplam		834 48,1%	900 51,9%	1734 100%

Chi-Square (χ^2) = 36,527^a; df = 8; P<0,000

Kategoriler ile cinsiyet değişkeni arasındaki bağıntının anlamlı olup olmadığını gösteren Tablo 2 analiz edildiğinde, erkek katılımcıların *siyasal kimlik* ana kategorisi altındaki *radikal kimliklerden soyutlanma* (%66,9), *siyasal katılım* temel kategorisinde bulunan *akışkan/heterojen toplum ve mekân inşası* (%51,6), *siyasal eylem pratiği* ana kategorisi altında yer alan *politik tepkisizlik* (%58,7), *koşullu eylem* (%56,5) ve *siyasal ve sistemsel bağımlılık* temel kategorisinde bulunan *kapitalist sistem* (%54,3), *siyasal iktidar bağımlılığı* (%51,2) alt kategorilerinde daha fazla görüş ve ifadeye sahip oldukları be-

lirlenmiştir. Buna karşın kadın değişkeni incelendiğinde katılımcıların *siyasal kimlik* ana kategorisi altındaki *homojen siyasal kimlik inşası* (%54,8), *siyasal katılım* temel kategorisinde bulunan *kolektif (cemaat) yaşam tarzında çözülme* (%57,9), *siyasal eylem pratiği* ana kategorisi altında yer alan *dijital eylem* (%100) alt kategorilerinde daha yoğun ifadeye sahip oldukları saptanmıştır. Bu noktada erkek ve kadın katılımcıların kavramlara yönelik anlamlılık düzeyinin gündelik yaşam pratiği ile paralel bir bağlama sahip olduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olarak Ki-kare analiz bulgularından alt kategoriler ve cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu belirtilebilir.

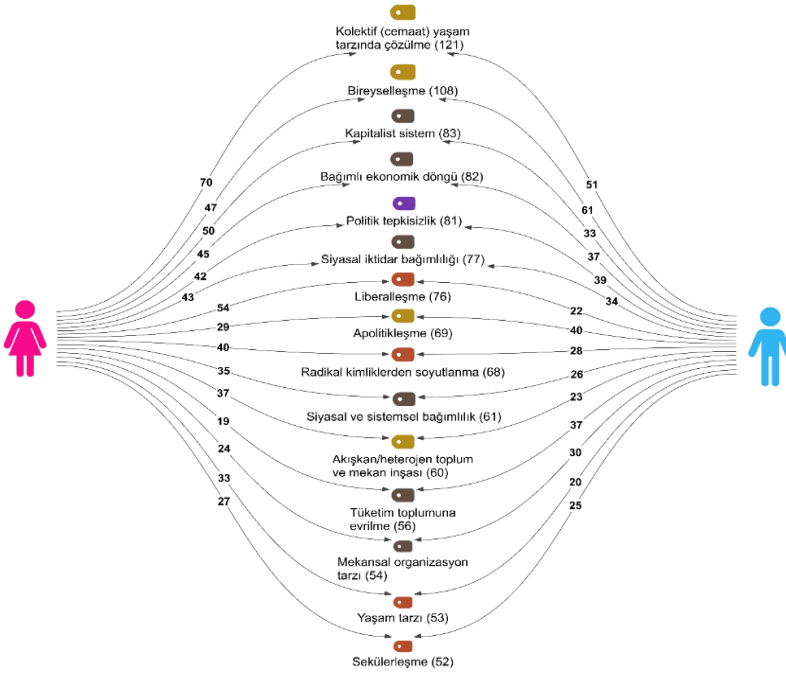
Tablo 3: Kavramlar arasındaki bağıntıları gösteren kod ilişkiler tarayıcısı

Kod Sistemi	Apolitikleşme	Bireyselleşme	Mahalle etkisinin kaybı	Sivil toplum kuruluşlarından kaçınmak	Bağımlı ekonomik döngü	Siyasal kurumlardan soyutlanma çabası	Tüketim toplumuna evrilme	Ekonomik model tasarımı	Faiz
Siyasal kimlik									
Homojen siyasal kimlik inşası									
Radikal kimliklerden soyutlanma									
Siyasal katılım									
Akışkan/heterojen toplum ve mekân inşası									
Kolektif (cemaat) yaşam tarzında çözülme									
Siyasal eylem pratiği									
Dijital eylem									
Koşullu eylem									
Politik tepkisizlik									
Siyasal ve sistemsel bağımlılık									
Siyasal iktidar bağımlılığı									
Kapitalist sistem									

Katılımcı ifadelerinin incelenmesi aşamasında ortaya çıkan diğer bir analiz göstergesi kavramlar arası ilişkiler olmuştur. Bu noktada katılımcılardan elde edilen veriler arasındaki ilişkiyi gösteren Tablo 3 analiz edildiğinde *apolitikleşme* ve *bireyselleşme* kavramları ile *mahalle etkisinin kaybı* kavramının katılımcılar tarafından *akışkan/heterojen toplum ve mekân inşası* ve *kolektif (cemaat) yaşam tarzında çözülme* alt kategorileri ile yoğun bir şekilde ilişkilendirdiği belirlenmiştir. Yine *bağımlı ekonomik döngü* kavramı yoğun bir şekilde *siyasal iktidar bağımlılığı* ve *kapitalist sistem* alt kategorileriyle ilişkilendirilirken, kısmen de olsa *siyasal eylem pratiği* ana kategorisi altında yer alan *politik tepkisizlik* kavramıyla birlikte vurgulanmıştır. Benzer şekilde *tüketim toplumuna evrilme*, *ekonomik model tasarımı* ve *faiz* kavramları *siyasal iktidar bağımlılığı* ve *kapitalist sistem* alt kategorileriyle sıkça birlikte geçtiği saptanmıştır. Son olarak *sivil toplum kuruluşlarından kaçınmak* ve *siyasal kurumlardan soyutlanma çabası* alt kavramlarının *siyasal eylem pratiği* ana kategorisi altında yer alan *politik tepkisizlik* alt kategorisiyle yoğun bir şekilde ifade edildiği belirlenmiştir.

Şekil 5 cinsiyet değişkenine göre katılımcıların (n=5 kadın ve n=5 erkek) kategorik bazda 15 ortak kavram vurgusunu göstermektedir. İlgili şekil

analiz edildiğinde *siyasal ve sistemsel bağıllık* ana kategorisinin 6 ortak ifade (*kapitalist sistem, bağımlı ekonomik döngü, siyasal iktidar bağımlılığı, siyasal ve sistemsel bağımlılık, tüketim toplumuna evrilme, mekânsal organizasyon tarzı*) ile ilk sırada yer aldığı anlaşılmıştır. *Siyasal katılım (kolektif (cemaat) yaşam tarzında çözülme, bireyselleşme, apolitikleşme, akışkan/heterojen toplum ve mekân inşası)* ve *siyasal kimlik (liberalleşme, radikal kimliklerden soyutlanma, yaşam tarzı, sekülerleşme)* ana kategorilerinin dörder ortak kavram vurgusuyla ikinci sırada yer aldığı, *siyasal eylem pratiği (politik tepkisizlik)* temel kategorisinin de bir ortak kavram vurgusuyla son sırada yer aldığı belirlenmiştir. Cinsiyet değişkenine göre en yüksek ortak frekans sayısına sahip ilk üç kavram sırasıyla *siyasal katılım* temel kategorisi altında yer alan *kolektif (cemaat) yaşam tarzında çözülme* (121) ve *bireyselleşme* (108) kavramlarıyla *siyasal ve sistemsel bağımlılık* temel kategorisinde yer alan *kapitalist sistem* (83) ifadesinin olduğu saptanmıştır. Ortak kategorik dağılımda en az frekans sayısına sahip kavramlar ise *siyasal kimlik* temel kategorisinde yer alan *sekülerleşme* (52) ve *yaşam tarzı* (53) kavramlarıyla *siyasal ve sistemsel bağımlılık* temel kategorisi altında bulunan *mekânsal organizasyon tarzı* (54) kavramının olduğu anlaşılmıştır. Cinsiyet değişkeni açısından en dengeli ortak kavram vurgusu ise sırasıyla *siyasal kimlik* ana kategorisi altında yer alan *sekülerleşme* (kadın değişkeni 27, erkek değişkeni 25) ve *siyasal eylem pratiği* temel kategorisinde bulunan *politik tepkisizlik* (kadın değişkeni 42, erkek değişkeni 39) kavramlarının olduğu belirlenmiştir. Bu kapsamda cinsiyet değişkeni açısından katılımcıların kentsel/mekânsal dokuda meydana gelen değişim ile siyasal pratik ve kimlik değişimi arasındaki ilişkiyi vurguladıkları ve bu ortak zeminde kavram sıklığı ifade etmiş oldukları anlaşılmaktadır.

Şekil 5: Cinsiyet değişkenine göre siyasi boyutta en sık ve en az ortak vurgulanan kavram ağı

Tartışma

Medeniyetleşmenin temel dinamiklerini bünyesinde barındırarak siyasi bir rasyonaliteye dayanan kent mekanları, bir yandan birey ve toplumların sosyokültürel, dinsel, ekonomik vb. üretimini, aktarımını ve yapısallığını inşa ederken, diğer yandan siyasi ve toplumsal müdahaleye bağlı olarak sürekli olarak şekillenebilmektedir. Dahası yönetimin, yönetişimin, planlı veya plansız mekânsal kurulumun, kimliğin, belleğin, yer aidiyeti ya da yersizleşmenin dikotomik varoluş alanı olabilmektedir (Ar, 2021). Bundan ötürü siyasi aktörlerin meşruiyetini dayandırdığı yönetim yapısı, kent ile ilgili ortaya koydukları uygulamalar ve bu uygulamaların birey ve toplumun kültürel, sosyal, politik, psikolojik vb. gündelik yaşamına etkilerinin eleştirel siyasi coğrafya merceğinden ele alınması önemlidir. Bu doğrultuda araştırmada kentsel gelişim ve dönüşüme yönelik si-

yasal aktörlerin rolleri ve bunun bireylerin siyasal edinimlerinde meydana getirdiği değişim incelenmiştir. Çalışmada katılımcı görüşlerinden elde edilen bulgular bu değişimi destekler niteliktedir.

Özellikle kurucu rejimin ulus devlet inşasına uygun olarak tasarlamaya çalıştığı kentsel inşa sürecinden (birinci dönem, 1923-1950) sonra Türkiye’de kentleşme olgusu önemli bir değişim yaşamıştır. Kırsal alanlardan kentlere olan göçler, kent nüfusunda yaşanan hızlı artış, kentsel dokunun, yapılaşmanın değişimi vb. sonuçlar ise özellikle çok partili hayata geçişle yaşanan siyasal aktör değişimi ve bu bağlamda benimsenen politikalarla şekillenmiştir. Bu durum Türkiye’de ikinci (1950-1980), üçüncü (1980-2000) ve dördüncü dönem (2000 sonrası) kentleşmenin kaderini de ayrıca belirlemiştir. Bu noktada katılımcı ifadelerine yansıyan *siyasal aktörler* (Şekil 3) ve ilgili kavram altında vurgulanan *iktidarlar*: *Demokrat Parti, Anavatan Partisi, Doğru Yol Partisi, Ak Parti* (Şekil 1) ifadeleri 1950 sonrası kentleşmede sağ siyaset içerisinde yer alan siyasal aktörlerin öncül unsurlar olduğunu kanıtlar niteliktedir. Araştırmanın bu temel bulgusu alan yazındaki çalışmalarla (Doğan, 2005; Öktem, 2006; Demirkanoglu ve Özdemir, 2013; Mutlu, 2017) paralel bir bağlama sahip olmuştur. Keza süreci domine eden iktidarların ortak özelliği Avrupa’da 19. yüzyılda başlayan ve kent olgusunu ortaya çıkartan kapitalist sürecin ve neoliberal politikaların Türkiye’nin de ekonomi politik yaklaşımının merkezine konumlandırılmış olmasıdır. Özellikle 1950’de kısmen başlayan, 1980 sonrası süreçle somutlaşan ve 2000 sonrası dönemde tamamen kurumsallaşan neoliberal politikalar neticesinde ortaya konulan uygulamalar kentsel mekânsal görünümün ve ilişkili sosyokültürel dinamiklerin dönüşümünde ana etken olmuştur (Şekil 2). Neoliberal politikalarla kentlerdeki yapılaşmanın ekonomik döngüyü sağlayacak itici kuvvet olarak görülmesi (Şekil 1) ve bu zeminde ortaya konulan pratiklerin modernleşmenin (Şekil 2) bir tezahürü olarak addedilmesi katılımcıların ifadelerine ayrıca yansımıştır. Yine de her ne kadar siyasal iktidarların merkezi karar alma politikaları ikinci ve üçüncü dönem kentsel gelişim ve dönüşümün genel yapısını etkilemiş olsa da özellikle yerel yönetimlerin uygulamaları kentsel dokuyu şekillendirmiştir. Bu noktada Öztürk (1996) ve Sala (2016)’nın ortaya koyduğu gibi Türkiye’de temsili demokratik meşruiyet üzerinden kentsel yönetimi elinde bulunduran yerel yönetimlerin bu meşruiyeti suistimal ederek karar verme aşamasında sivil toplum oydasma-sından uzaklaşması ve kent yönetiminin ideolojik inşanın bir aracı olarak

görülmesi kaotik sorunları beraberinde getirmektedir. Araştırmada cinsiyet değişkenine göre en sık ortak vurgulanan ilk beş kavram arasında ikinci sırada *yerel yönetimler* ve beşinci sırada *iktidarlar* ifadelerinin (Şekil 4) yer almış olması siyasal aktörlerin bu etki derecelerini özetler niteliktedir. Dahası Güler ve Soyer (2022), Bal (2015) ve Tekeli (2009)'nin çalışmalarında belirttiği esaslarla ilişkili olarak ana kategoriler bağlamında en yüksek frekans oranına sahip temel kategorilerin *plansız şehirleşme* ve *arazi rantı* (Şekil 2) olarak bulgularda ortaya çıkması bu etkinin ideolojik taassuba gömülü uygulamaların ve ekonomik siyasal patronaja dayalı hegemonik inşanın bir çıktısı olduğunu göstermektedir. Fakat literatürde her ne kadar bu iki ana kategorinin siyasal patronaj (Özkanan & Erdem, 2014), rant ekonomisi (Hamamcı, 1996) alt kavramlarını analiz eden çalışmalar olsa da bu araştırma özellikle *enkaz şehirler*, *müteahhit*, *siyasal parti üyeleri*, *yapı-denetim eksikliği* (Şekil 1) ilişkisel kavram vurgularıyla literatürdeki çalışmalardan ayrılmıştır.

Siyasal uygulamaların bir sonucu olarak sosyal dinamiklerden yoksun olarak gelişen plansız kentlerin artan göçlerle sürekli olarak genişlemesi bir yandan eşitsiz gelişime karşı ortaya çıkan direnç mekanlarının, diğer yandan bireylerin gündelik yaşam pratiklerinin denetlenmesini zorunlu kılmıştır. Kentsel jeopolitik alan yazında (Fregonese, 2012; Graham, 2004; Weizman, 2012; Doods, 2007; Agnew, 2003) güvenliğin siyasal aktör ve toplum rezonansına dayalı analizlerinin aksine bu çalışmanın özgün bulgularından bir diğeri kentsel müdahale kaynaklı gündelik yaşamın denetimi ve bu zeminde ortaya çıkan panoptik inşa olmuştur. Kategorik kavramlar bağlamında araştırmada *siyasal panoptik denetim* (Şekil 2) temel kategorisinin en yüksek frekans oranına sahip ana kategori olarak ön plana çıkması ilgili bulguyu desteklemektedir. Katılımcılar tarafından kent ve denetim arasındaki ilişkinin *özel hayatın gizliliğinin ihlali* ve *dijital kontrol* kavramları ile bağlı ifadeler üzerinden ayrıca ortaya konulması (Şekil 1), bireylerin kentsel mekanlardaki gündelik pratiklerinde bedeli ödenmiş ya da ödenmesi gereken sahici olmayan özgür bir dolaşıma sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Siyasal aktörlerin kentsel mekanlara yönelik uygulamaları aynı zamanda birey ve toplumun sosyopolitik dinamiklerinde önemli değişimlere neden olmaktadır. Coğrafyanın beşerî inşanın üretim alanı olduğu gerçeği göz önüne alındığında buna yönelik her türlü müdahale beşerî yapının ve bağlı olgularının da dönüşümünde etkili olmaktadır. Sosyoekonomik ve kültürel düzeylerdeki bu değişim coğrafi literatürün (Massey,

1985; Haverluk, 1998; Alba ve Nee, 2003; Clark, 2003; Harvey, 2022) inceleme odağında yoğun olarak yer almaktadır. Bu noktada kent mekanlarındaki dönüşümün bireylerin siyasal dinamiklerini nasıl etkilediği sorusu araştırma kapsamında çözümlenmeye çalışılan diğer bir problem olmuştur. Bu bağlamda araştırmada iki temel sonuç ortaya çıkmaktadır: Birincisi, siyasal iktidarlar tarafından uygulanan neoliberal politikalar neticesinden kırsal alanlardan kentlere göç eden ve toprağından koparak yurtsuzlaşan bireylerin gündelik yaşamlarını sürdürmelerine olanak tanıyacak konut, ulaşım, vb. ihtiyaçları ile faiz arasında kurulan ilişkinin iktidarın sürekliliğini sağlamaya yönelik olarak kurgulanmasıdır. Radikal coğrafyacıların (Castells, 2014; Harvey, 2022) “yaratıcı yıkım” olarak kapitalizme ve aktörlerine göndermede buldukları devinim kentlerde artı değer olarak üretilen rant sistemi üzerinden bireylerin yüksek miktarda ücretlerle bankalara mecbur kılınması, ipotek altına alınmış bedenleri iktidarın istikrarı için araçsallaştırılmasıdır. Ayrıca bu durum bireyin karar alma mekanizmasının siyasal hegemonyaya devredilmesine neden olmaktadır. İkincisi, yine neoliberal politikalarla şekillenen coğrafi dokuyla bağıntılı olarak kent mekanlarının birer tüketim alanına dönüştürülmesidir. Sosyal ve kültürel açıdan benliğine yabancılaşan bireyin kapital ekonomik yapı tarafından dayatılan “ihtiyaçlar” hiyerarşisini karşılamak amacıyla fetişe edilmesidir. Böylece kentsel mekanlar toplumun medeniyet kodlarının aksine iktidar ve ekonomik kapitalist sistem lehine sürekli olarak yeniden kurgulanırken birey, siyasal iktidar(lar)ın ve yapının sürekliliğini sağlamada “şey”leştirilmiş olur (Şekil 1 ve Tablo 3).

Araştırmada, katılımcılar tarafından ortaya konulan diğer bir yönelim ise siyasal kimlik, katılım ve eylem pratiği ile ilgili ana kategoriler arasında kurulan ilişkidir. Bu ilişkiyi ortaya koyan çalışmalarla (Hamamcı, 1981; Güler, 2011; Çelik ve Demirci, 2013; Özer, 2013) paralel olarak araştırma bulgularında frekans sayısı açısından ikinci sırada en yüksek yüzdeye sahip olan *siyasal katılım* (Şekil 1) ana kategorisiyle *akışkan/heterojen toplum ve mekân inşası* ve *kolektif (cemaat) yaşam tarzında çözülme* bağlı kavramları kentsel dokuya yönelik müdahalenin katılımcı ifadelerine yansımaları olarak belirlemiştir. Özellikle Türkiye’de 2000 sonrası süreçte ekonomik döngünün yapılaşma rantı endeksli işleyişine bağlı olarak ortaya konulan kentsel dönüşüm politikaları, inşaat özel müteşebbisler ile yerel yönetim ve iktidar arasındaki siyasal ve ekonomik patronaj ilişkisi (Şekil 1 ve Şekil 3) ömür/imar verilerek/edilerek kültürel (etnik, dinsel mezhepsel vb.) dokulara göre tarihsel süreçte birikerek inşa edilen kentsel

dokunun çok hızlı bir şekilde değişmesine neden olmuştur. Bu süreç bir yandan sürekli hareket halinde olan, yersizleşen, kolektif (cemaat) yaşam tarzından kopan, diğer yandan bu yaşam tarzını sürekli olarak yeniden üreten kültürel mekânsal peyzajdan uzaklaşan kitlelerin oluşması ile sonuçlanmıştır. Cinsiyet değişkenine göre en sık vurgulanan ortak kavramın *kolektif yaşam tarzında çözülme* ifadesi olması (Şekil 5) da göz önüne alındığında cemaat ve cemiyet aidiyetini kaybederek kültür üretmeyen ve ömürlü olmayan yani yapısal olarak palyatif bir zemine sahip olan akışkan kentsel mekanlarda bireylerin siyasal katılım davranışlarının önemli oranda zayıfladığı ortaya çıkmaktadır. Siyasal katılımı bağlantılı olarak gerçekleşen bir diğer durum ise bireylerin siyasal kimliklerinde ve siyasal eylem pratiklerinde meydana gelen değişimdir. Kentsel jeopolitik ve kimlik araştırmalarında Håkli ve Paasi, (2003), Gallaher (2009) ve Nagel (2009) tarafında vurgulanan kimliğin kentsel alanda siyasal müdahaleye bağlı olarak yeniden mekansallaşması yaklaşımı çalışmada katılımcılar tarafından ikinci derecede yüksek frekans sayısı ile ortaya konulmuştur (Şekil 1). *Siyasal kimlik* ana kategorisi altında *homojen siyasal kimlik inşası (sekülerleşme, liberalleşme)* ve *radikal kimliklerden soyutlanma (İslamcı, sosyalist, muhafazakâr, Kemalist)* kavram vurgusuyla katılımcılar kentsel mekânsal dokunun ve ekonomik yapının bireyleri ideolojik siyasal kimliklerinden soyutlayarak yabancılaştırdığını ve neoliberal toplum düzenine entegre ettiğini ortaya koymuşlardır (Tablo 3). Bu durum aynı zamanda iktidar pratikleri karşısından toplumun siyasal eylem pratiğini önemli oranda değiştirmektedir. Zira araştırmada yer alan katılımcılar *siyasal eylem pratiği* ana kategorisi altında *politik tepkisizlik, koşullu eylem* ve *dijital eylem* kavramlarını (Şekil 1) sıkça vurgulayarak ve özellikle alt kavramlar düzeyinde ilişkilendirerek (Tablo 3), bireyselleşerek ayrışan bireylerin siyasal açıdan bir yandan iktidar uygulamaları karşısında diğer yandan bu uygulamaları değiştirecek siyasal eylem noktasında duyarsızlaştığını göstermektedir.

Sonuç

Çalışmada elde edilen veriler kentin, siyasal iktidarın/gücün bilgi, temsil, söylem ve pratik dinamikleriyle ideolojik yapısallığını inşa ettiği mekanlar olarak yeniden nasıl üretildiğini açıklamaktadır. Bu yeniden üretim

içerisinde kentler, siyasal aktörler ve bununla ilişkili mikro iktidar aygıtlarının rasyonel ya da irrasyonel uygulamalarıyla doğal süksesyonunu yitirmekte ve sosyokültürel/politik mirası hızlı bir şekilde dönüştürmektedir. Özellikle Türkiye’de kentsel gelişme hem siyasal düşüncenin ideolojik inşa mekanları olarak hem de sosyal ve ekonomik sermaye coğrafyası olarak siyasal aktörlerin etkisine bu bağlamda maruz kalmıştır. Rant, siyasal patronaj ve neoliberal ekonomik döngünün işleyişinde katalizör mekanları olarak görülen kentler bir yandan kültürel peyzaj özelliğini hızlı bir şekilde yitirirken diğer yandan plansız kentleşme uygulamalarıyla doğal ve çevresel problemlerle yüzleşmiştir. Kent mekânlarına yönelik her türlü müdahalenin ortaya çıkarttığı sosyopolitik ve kültürel etkinin göz ardı edilmesiyle de sosyal yapının ve siyasal bilinç, kimlik, katılım, eylem vb. olguların çözülerek yitirilmesine neden olunmuştur. Bu temel sonuçlar ışığında araştırma, siyasal coğrafyanın alt inceleme alanı olarak kentsel jeopolitiğin ele aldığı iktidar pratiklerinin girift ve kompleks uygulamalarından hareket ederek eşitsiz kentsel gelişimi, bunun bir sonucu olarak sosyopolitik yapıdaki değişimi ve kimlik sorunlarını (Rokem, 2016; Barber, 2017) eleştirel perspektifte ortaya koyarak öncüllerinden ayrılmıştır. Ayrıca siyasal coğrafyanın mekânsal sermayeyi siyasalın bir aracı olarak kodladığı (Agnew, 2003) geleneksel yaklaşımı aşılmıştır. Böylece politik olanın coğrafi ve dolayısıyla kentsel tahakküme yönelik kurgulamalarını çözümlenmesiyle kent araştırmalarına farklı bir yönelim kazandırmaya çalışmıştır.

Extended Abstract

The Impact of Political Actors in Turkey on Urban Development and Building Political Self

Mazlum Ar³

ORCID: 0000-0003-3937-1637

Urbanization, with its heterotopic characteristics (Stavrvides, 2006), has been the spatial production and living space (Modus Vivendi) of all civilisations in different geographies and according to different dynamics from past to present. It has diverged from the socio-spatial texture of the traditional period, especially with the change in the production style that emerged with the industrial revolution and the impact of technological developments. In addition, cities, which evolved with the migration of the rural population, have been accepted as the pioneer geographical unit of the transition to the modern period (Yücel, 1960; Koçak Turhanoğlu, 2017). The problems arising in cities as a result of demographic transformation have been within the field of study of many disciplines, from sociology to philosophy, economics to architecture, history to archaeology, and anthropology. However, unlike other disciplines, the science of [human] geography, with its systematic and holistic paradigmatic features, has addressed these problems in a multidimensional manner by revealing the relationality based on human and space. From the classical period of idiographic research to the quantitative model of modernity and the critical research dynamics of the postmodern process, the lens of urban research in geography has constantly changed. In contemporary critical urban studies, which can also be described as the return of geography to politics, geographers (Martin, 2001, p. 190) try to decipher the archaeology of the mutual construction between politics (actor) and the political (space). They examine how power structures realise geographical inscription in socio-cultural and economic terms through knowledge, practices, discourse, and representation. Based on this spatial writing, it reveals how political

³ Asst. Prof., Kırşehir Ahi Evran University, The Faculty of Arts and Sciences, Department of Geography, E-mail: mazlum.ar@ahievran.edu.tr

decision-making mechanisms are reconstructed. In the historical development process of urbanisation, the role of the political structure and its effects on social formations have become more decisive in the advanced stage of capitalism as the metropolitanisation period. In Turkey, this process, which gradually completed its development in four periods as ‘Territorialisation and Urbanisation of the Nation State’ between 1923-1950, ‘Urbanisation of Labour’ between 1950-1980 (Şengül, 2009), ‘Neoliberal Urbanisation’ between 1980-2000 and ‘Urban Transformation’ process after 2000 (Tuğaç, 2021), has reshaped the urbanisation system on the one hand, the urban spatial texture and the sociocultural structure and relations of the urban population on the other.

In Turkey, especially after 1980, the rate of urbanisation has exceeded the rural population due to migration from rural areas to cities. In 2000, the urban population more than doubled the rural population with a rate of 64.9% (TUIK, 2024). This situation has led to the transformation of cities into economic, cultural and social policy implementation spaces of political actors in terms of the distribution of population, the organisation of economic production, distribution and change, and the structuring of social and cultural life. At this point, political actors have seen cities as the implementation area of neoliberal policies they have put forward under the name of modernisation and as construction sites that will meet the financing needs required by the goal of continuous growth in this direction. At this point, in this article, the impact of political actors on urban development in Turkey will be analysed by grounding urban geopolitics, which continues urban studies within the scope of critical political geography. In this context, the study will seek answers to the questions of how the practices of ideological political subjects towards urban development are realised and what kind of change occurs in the political dynamics (identity, participation, etc.) of individuals as a result of this. Thus, on the one hand, the research expands the context of critical enquiry by going beyond the descriptive orientation of urban analyses. On the other hand, it contributes to critical geographical analysis by questioning the practices of the political towards the spatial texture rather than the classical period of political geography that legitimises the existing structures on historical, apolitical and generalising geopolitical grounds.

The data obtained in the study revealed how the city is reproduced as spaces where political power/power constructs its ideological structure

through the dynamics of knowledge, representation, discourse and practice. Within this reproduction, cities lose their natural succession and rapidly transform their sociocultural/political heritage through the rational or irrational practices of political actors and related micro-power apparatuses. Especially in Turkey, urban development has been exposed to the influence of political actors in this context, both as the ideological construction spaces of political thought and as the geography of social and economic capital. Cities, which are seen as catalysts for rent, political patronage and the functioning of the neoliberal economic cycle, have rapidly lost their cultural landscape characteristics on the one hand, while on the other hand, they have faced natural and environmental problems with unplanned urbanisation practices. Ignoring the sociopolitical and cultural impact of all kinds of interventions in urban spaces has led to the dissolution and loss of social structure and political consciousness, identity, participation, action, etc. In the light of these basic results, the research differs from its predecessors by critically analysing the uneven urban development, the change in the sociopolitical structure as a result of this, and identity problems (Rokem, 2016; Barber, 2017) by moving from the intricate and complex practices of power practices addressed by urban geopolitics as a subfield of political geography. In addition, the traditional approach of political geography that codifies spatial capital as a tool of the political (Agnew, 2003) has been overcome. Thus, it has tried to bring a different orientation to urban studies by analysing the constructions of the political towards geographical and thus urban domination.

Kaynakça/References

- Agnew, J. (2003). *Geopolitics: Re-visioning world politics*. London: Routledge.
- Akçaoğlu, A. (2018). The transformation of space and social class: The past and present of Çukurambar. *İdealkent*, 9(25), 782-799.
- Alba, R. D., ve Nee, V. (2003). *Remaking the American mainstream: Assimilation and contemporary immigration*. Cambridge: Harvard University Press.
- Ar, M. (2020). Jeopolitik söylemde paradigmatic değişim ve eleştirel söylem analizi. *International Journal of Geography and Geography Education* (42), 278-290.
- Ar, M. (2021). Mekân, yer ve yersizlik kavramları üzerine bir inceleme. *Şehir ve Medeniyet Dergisi* 7(14), 8-25.
- Ar, M. (2023a). Relational space: Football as a meta fetishism. *Journal of Geography*, (47), 223-240.

- Ar, M. (2023b). Millî Görüş Hareketi’nin toplumsal cinsiyet politikası: Bir feminist jeopolitik denemesi. *International Journal of Geography and Geography Education*, (50), 221-246.
- Arı, Y., ve Hurley, P. T. (2010). Doğal zenginlikler ve şehirselleştirme politik ekolojik dönüşümler: Edremit körfezi örneği. *TUCAUM, VI. ulusal coğrafya sempozyumu bildiriler kitabı* (s. 345-353.). Balıkesir: TUCAUM.
- Ayçin, E., Maruf, M., Güçlü, P., ve Özveri, O. (2021). *Excel ve SPSS uygulamalı işletme istatistiği*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Bal, E. (2015). Neoliberal kentleşmenin mekansal tezahürlerinden biri olarak rezidanslar: İstanbul örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi* 17(51), 176-190.
- Barber, B. (2017). *Cool cities: Urban sovereignty and the fix for global warming*. New Haven: Yale University Press.
- Berry, B. (2001). The Chicago School in retrospect and prospect. *Urban Geography* 22(6), 559-561.
- Boano, C. (2016). Jerusalem as a paradigm: Agamben's 'whatever urbanism' to rescue urban exceptionalism. *City* 20(3), 455-471.
- Bollens, S. (2012). *City and soul in divided Societies*. London: Routledge.
- Castells, M. (2014). *Kent, sınıf, iktidar*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Challand, B., ve Bottici, C. (2021). Toward an interstitial global critical theory. *Globalizations*, 1-23.
- Clark, W. (2003). *Immigrants and the American dream: Remaking the middle class*. New York: Guilford Press.
- Corbin, J., ve Strauss, A. (1990). Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria. *Qualitative sociology* 13(1), 3-21.
- Çelik, C., ve Demirci, M. (2013). *Geleneksel şehir dindarlığından modern kent dindarlığına*. İstanbul: Hikmetevi Yayınları.
- Dalby, S. (1994). Gender and critical geopolitics: Reading security discourse in the new world disorder. *Environment and Planning D: Society and Space* 12(5), 595-612.
- Demirkanoglu, Y., ve Özdemir, H. (2013). Türkiye’de merkez sağ partilerin kentsel toprak politikaları: Turgut Özal dönemi anavatan partisi (ANAP) örneği. *Akademik Bakış Dergisi, Sayı: 35*, 1-19.
- Dinç, Y. (2023). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrası yeniden yapılanma sürecinde yere bağlılığın değerlendirilmesi: Antakya (Hatay) örneği. *Türk Coğrafya Dergisi*, (83), 45-57.
- Doğan, A. E. (2005). Neo-liberal belediyeciliğin çelik zırhı: Yerel kalkınma. *Mülkiye Dergisi*, 29(246), 77-88.
- Doods, K. (2007). *Geopolitics: A very short introduction*. London: Oxford University Press.
- Fregonese, S. (2009). The urbicide of Beirut? Geopolitics and the built environment in the Lebanese civil war (1975–1976). *Political Geography* 28(5), 309-318.

- Fregonese, S. (2012). Urban geopolitics 8 years on. Hybrid sovereignties, the everyday, and geographies of peace. *Geography Compass* 6(5), 290-303.
- Gallaher, C. (2009). Identity: Introduction. In C. Gallaher, ve C. Dahlman, *Key concepts in political geography* (p. 273-276). London: SAGE.
- Graham, S. (2004). Cities as strategic sites: Place annihilation and urban geopolitics. In S. Graham, *Cities, war, and terrorism: Towards an urban geopolitics* (p. 31-53). New Jersey: Blackwell Publishing.
- Greene, J. C., Caracelli, V. J., ve Graham, W. F. (1989). Toward a conceptual framework for mixedmethod evaluation designs. *Educational evaluation and policy analysis* 11(3), 255-274.
- Güler, M. (2011). Kentsel haklar, kapitalizm ve katılım. *SBF Dergisi* 66(1), 49-71.
- Güler, M., ve Soyer, B. (2022). Türkiye’de toprak ve konut rantı: Ruşen Keleş okumaları üzerinden değerlendirme. *İdealkent* 13(37), 1269-1301.
- Häkli, J., ve Paasi, A. (2003). Geography, space and identity. Voices from the North, 2018. In J. Öhman, ve K. Simonsen, *Voices from the North* (p. 141-155). Routledge.
- Hamamcı, C. (1981). *Merkezi yönetim-yerel yönetim ekseninde belediyelerimizin yapısı ve demokratikleşme eğilimi*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Hamamcı, C. (1996). Kent, zengin gettolar, yerel yönetimler. *Adakentliyim*, Y:2, S:5.
- Harvey, D. (2022). *Sermayenin mekanları: Eleştirel bir coğrafyaya doğru*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Haverluk, T. W. (1998). Hispanic community types and assimilation in Mex-America. *The Professional Geographer* 50(4), 465-480.
- Hepburn, A. C. (2004). *Contested cities in the modern west*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Imrie, R. (1996). Transforming the social relations of research production in urban policy evaluation. *Environment and Planning A*, 28(8), 1445-1464.
- Karakaş, E. (2013). Suç mekân ilişkisi açısından Elazığ şehrinde hırsızlık suçları 2001- 2007. *E-Journal of New World Sciences Academy, E-dergi*, C. 8(1), 1-25.
- Koçak Turhanoğlu, F. A. (2017). *Türkiye’nin kentleşme deneyimi: 1923-2000*. F. Güneş içinde, Kent sosyolojisi (s. 215-233). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Köseoğlu, F. G., ve Sönmez, N. Ö. (2022). Fikirtepe kentsel dönüşüm projesi kente karşı işlenmiş bir suç mudur? *İdealkent*, 13(37), 1963-1980.
- Martin, R. (2001). Geography and public policy: The case of the missing agenda. *Progress in Human Geography*, Vol. 25, 189-210.
- Massey, D. (1985). Ethnic residential segregation: A theoretical synthesis and empirical review. *Sociology and social research* 69, 315-350.
- Mutlu, A. (2017). Neoliberalizm ve kentleşme: Dün, bugün ve gelecek. *Uluslararası Kentsel Politikalar Konferansı* (s. 2-60). KKTC: Kentsel Politikalar.

- Nagel, C. R. (2009). Rethinking geographies of assimilation. *The Professional Geographer* 61(3), 400-407.
- Öktem, B. (2006). Neoliberal küreselleşmenin kentlerde inşası: AKP’nin küresel kent söylemi ve İstanbul’un kentsel dönüşüm projeleri. *Planlama dergisi* 2(36), 53-64.
- Özgüç, N., ve Mitchell, W. A. (2000). Şehirlerin alternatif alışveriş mekanları: İstanbul’da haftalık pazarlar. *Tasarım+Kuram Dergisi*, (2), 35-58.
- Özgüç, N., ve Tümertekin, E. (2021). *Coğrafya: Geçmiş, kavramlar, coğrafyacılar*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Özkanan, A., ve Erdem, R. (2014). Yönetimde kayırmacı uygulamalar: Kavramsal bir çerçeve. *SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 20, 179-20.
- Öztürk, A. (1996). Türkiye’de halkın yönetime katılması mevcut yerel yönetim anlayışı ve çözüm bekleyen temel sorunlar. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 4(4), 105-116.
- Paasi, A. (1995). *Territories, boundaries and consciousness: The changing geographies of the finnish-Russian border*. New Jersey: John Wiley ve Sons Inc.
- Paasi, A. (1999). Nationalizing everyday life: Individual and collective identities as practice and discourse. *Geography Research Forum*, 19, 4-21.
- Pain, R. (2003). "Social geography: On actionorientated research." . *Progress in Human Geography* 27(5), 649-657.
- Rokem, J. (2016). Learning from Jerusalem: Rethinking urban conflicts in the 21st century Introduction. *City* 20(3), 407-411.
- Sala, B. (2016). Yeni demokrasi arayışları ve Türkiye’de yerel yönetim politikaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 5(6), 1716-1728.
- Saldana, J. (2022). *Nitel araştırmacılar için kodlama el kitabı*. Ankara: PEGEM.
- Sidaway, J. D. (2009). Shadows on the path: Negotiating geopolitics on an urban section of Britain's South West Coast Path. *Environment and Planning D: society and space* 27(6), 1091-1116.
- Stavrides, S. (2006). *Heterotopias and the experience of porous urban space*." In F. Karen, ve Q. Stevens, *Loose space*. 174-192: Routledge.
- Strauss, A., ve Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research techniques*. New York: Sage Publications.
- Şahin, K. (2000). Altınkaya baraj gölü suları altında kalan köylerden göç edenlerin karşılaştıkları sorunlar ve Vezirköprü şehrine etkileri. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel Sayı, 85-100.
- Şengül, H. T. (2009). *Kentsel çelişki ve siyaset, kapitalist kentleşme süreçlerinin eleştirisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Teddle, C., ve Yu, F. (2007). Mixed methods sampling: A typology with examples. *Journal of mixed methods research* 1(1), 77-100.
- Tekeli, İ. (2009). *Modernizm, modernite ve Türkiye’nin kent planlama tarihi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

- Temurçin, K., ve Keçeli, K. (2016). Bir davranışsal coğrafya çalışması: Isparta şehri örneğinde uluslararası öğrencilerin kentsel mekân algısı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (36), 1-22.
- Toal, G., ve Agnew, J. (1992). Geopolitics and discourse: Practical geopolitical reasoning in American foreign policy. *Political geography*, 11(2), 190-204.
- Toprak, M. A. (2022). Üniversitization periods in Turkey: Regional policies and cities. In A. Çatalcı Ceylan, N. İyit, ve Y. Akyıldız, *Theory and Research in Social, Human and Administrative Sciences* (s. 26-44). İzmir: Serüven Yayınevi
- Tuğaç, Ç. (2021). Tarihsel gelişim süreci içinde Anadolu'daki yerleşimler ve konut tipolojileri üzerine bir değerlendirme. *Mimarlık ve Yaşam*, 6(1), 223-248.
- TÜİK. (2024). Nüfus verileri. <https://data.tuik.gov.tr/> adresinden 20.01.2024 tarihinde alındı.
- Turut, H., ve Özgür, E. M. (2018). Bir kente göçün hikâyesi süreçler bütünleşme ve aidiyet. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 16(1), 153-180.
- Weizman, E. (2012). *Hollow land: Israel's architecture of occupation*. New York: Verso books.
- Yıldız, M. Z., ve Bayram, S. (2008). GAP Bölgesinde kentleşme hareketleri (1927-2000). *Doğu Coğrafya Dergisi*, (19), 301-324.

Mazlum Ar

2006 yılında Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'nden mezun oldu. 2020 yılında Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak göreve başladı. 2017 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beşerî ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisansını tamamlamasının ardından aynı anabilim dalında doktora eğitimini 2022 yılında tamamladı. 2023 yılından itibaren Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'nde Dr. Öğr. Üyesi olarak çalışmalarına devam etmektedir.

He, graduated from Fırat University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Geography in 2006. In 2020, he started to work as a Research Assistant at Kırşehir Ahi Evran University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Geography. In 2017, after completing his master's degree in Ankara University Institute of Social Sciences, Department of Human and Economic Geography, he completed his doctorate education in the same department in 2022. Since 2023, he has been working at Kırşehir Ahi Evran University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Geography as an Asst. Prof.

E-posta: mazlum.ar@ahievran.edu.tr